



Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

19.juni 2015

Kunnskapsdepartementet
regjeringen.no

Departementets ref: 15/1647

Høringssvar: NOU 2015:2 Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø

NAFO – Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring - viser til høringsbrevet 19.mars 2015, og vi har organisert vårt høringssvar slik departementet oppfordrer til.

Kapittel 12 Fra menneskerettigheter til praksis

Utvalget

har sett nærmere på hva som må til for at barns rettigheter etter barnekonvensjonen og opplæringsloven skal bli oppfylt i praksis,. Utvalget understreker at ikke-diskriminering er grunnleggende og innebærer at vi ikke kan si at noen barn har et svakere vern enn andre.

NAFO

er enig i et slikt utgangspunkt, som innebærer at alle ledd og nivåer i utdanningssystemet må gjennomføre tiltak som motvirker diskriminering.

NAFO støtter utvalgets fem forslag til tiltak i kapittel 12. I tillegg anbefaler vi sterkt en systematisk gjennomgang av minoritetsspråklige elevers situasjon i utdanningssystemet – en gjennomgang både av hvordan opplæringslovens bestemmelser virker, hvordan kommuner og fylker praktiserer opplæringslovens rettighetsbestemmelser for minoritetsspråklige elever, og hvordan språklige minoriteter behandles i skolehverdagen.

For å sikre nyankomnes rettigheter, må det i alle deler av landet tilbys innføringstilbud som kan gi elever norskspråklige og skolefaglige ferdigheter og kunnskaper som gjør det mulig for dem å fullføre videregående opplæring. I tillegg er det behov for å heve kompetansen til lærere, skoleledere og –eiere for å sette dem bedre i stand til å håndtere eventuell rasistisk krenkelse, mobbing, diskriminering og utestenging.

Kapittel 13 Arbeid med å fremme et trygt skolemiljø og forebygge krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering

Utvalget

foreslår at prinsippene i barnekonvensjonen, inkludering og sosial tilhørighet innarbeides tydelig i generell del av læreplanverket.

NAFO

støtter utvalgets forslag og mener det er en positiv endring. Vi vil imidlertid understreke nødvendigheten av å tydeliggjøre hvordan den generelle læreplanen tas i bruk. Endringen er positiv, men vi er usikre på om det vil få reelle konsekvenser for praksis. Mye av det som står i den generelle delen i dag, er bra, men likevel kommer dette i skyggen av lettere målbare forhold i skolen.

Utvalget

foreslår at det må utarbeides et nytt inkluderingsbegrep for en mangfoldig skole.

NAFO

Er enig i at dagens forståelse av inkluderingsbegrepet er for snever, og at det er behov for å skissere et nytt inkluderingsbegrep for en skole i et mangfoldig samfunn. Vi støtter utvalgets forslag, og vi presiserer at begrepet det *kulturelle felleskapet* må innebære at alle elever skal anerkjennes og møtes ut fra egne individuelle forutsetninger og sin kulturelle bakgrunn for å føle sosial tilhørighet - slik utvalget understreker på side 154-155 i sin utredning.

Utvalget

foreslår at menneskerettighetsopplæringen i fag må styrkes

NAFO

støtter forslaget og mener det er positivt at utvalget på side 157-158 understreker at menneskerettighetsopplæringen også skal være lagt opp slik at elevene i praksis får trene og utvikle sin demokratiske kompetanse. Vi vil påpeke at det er nødvendig på en eller annen måte å sikre at alle skoler arbeider med dette på en hensiktsmessig måte.

Utvalget

påpeker at en ny satsing knyttet til psykososialt skolemiljø må ha forebygging av krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering knyttet til diskrimineringsgrunnlagene som et særskilt innsatsområde. Det er nødvendig med systematisk arbeid rettet mot dette i skolen.

NAFO

støtter dette og er enig i utvalgets presisering på side 161 om at alle lærere må ha kompetanse i å ivareta det flerkulturelle perspektivet i større grad enn tilfellet er i dag. NAFO mener det er viktig at det jobbes systematisk med å skape et skolemiljø der alle føler tilhørighet og støtter derfor forslag om ny satsing. NAFO bør få en rolle i denne satsingen, da en del av NAFOs mandat nettopp er å utvikle inkluderende, flerkulturelle læringsfelleskap.

I denne satsingen er det blant annet viktig at årsaken til- og praksiser som fører til at enkelte elever føler seg krenket eller holdt utenfor det «norske vi» tydelig synliggjøres, slik at alle lærere og skoleledere blir bevisst dette.

NAFO er positive til at det settes fokus på betydningen av hvordan arbeidet mot krenkelser som har sammenheng med diskrimineringsgrunnlagene gjennomføres, og at det pekes på at risikoen for stigmatisering og ekskludering er til stede i slikt arbeid. Vi er derfor enige i at søkelyset i slikt arbeid skal være rettet mot flertallsnormene som skaper og opprettholder ekskludering, og ikke nødvendigvis mot den som ekskluderes (jf utredningens s. 159).

Utvalget

fremmer to forslag som gjelder tiltak på samisk.

NAFO

støtter forslagene, men vi peker på at også de nasjonale minoritetene og de språklige minoriteter har behov for tilsvarende tiltak.

Utvalget

fremmer forslag om innarbeiding av et normkritisk perspektiv i lærer- og rektorutdanningen, i relevante læreplaner for fag og at det utvikles undervisningsopplegg om normkritikk for elever.

NAFO

støtter forslagene. Vi mener det er nødvendig med et kritisk blikk på normer og holdninger når en skal bygge opp trygge sosiale fellesskap. Vi foreslår at NAFO får i oppdrag å bistå i utviklingen av undervisningsopplegg om normkritikk sammen med andre aktuelle fagmiljøer.

Utvalget

har forslag til ulike tiltak knyttet til elevene, til foreldresamarbeid og til brukerorganene.

NAFO

mener at forslagene til tiltak knyttet til elevene er for ensidig fokusert på digital kompetanse. Nettmobbing er svært utbredt, og det er selvsagt viktig at elevene opparbeider digital dømmekraft, men elevenes forståelse av og kompetanse i hvordan de kan forebygge og håndtere mobbing, bør gjelde flere arenaer enn den digitale. Det bør utarbeides flere konkrete tiltak. Vi mener at forslagene til tiltak knyttet til foreldresamarbeid er for få og for generelle til å gjenspeile utvalgets budskap om at foreldre er en ressurs.

Utvalget

ønsker fastsatte kriterier som må oppfylles, dersom programmer mot mobbing skal motta støtte fra Utdanningsdirektoratet.

NAFO

savner et mangfoldsperspektiv i disse kriteriene.

Kapittel 14 Håndtering av krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering i skolen

Utvalget

foreslår at det utarbeides en veileder om håndtering av krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering som bygger på kunnskap om hva som virker, og den nye aktivitetsplikten som foreslås i kapittel 15.

NAFO

vil poengtere at en slik veileder må være konkret i forhold til de fire fasene i håndteringen, som framkommer i utredningens boks 14.2: Mistanke, avdekking, intervensjon og oppfølging. Konkretiseringen kan for eksempel bestå i gode råd til hvordan vanskelige samtaler med ulike parter kan gjennomføres i de ulike stadiene i prosessen. Veilederen bør også gå konkret til verks når det gjelder å få elever og foreldre til å arbeide forebyggende ved sin skole.

Kapittel 15 Økt rettssikkerhet ved tydeliggjøring av kapittel 9a

Utvalget

fremmer 12 forslag som innebærer en tydeliggjøring av elevenes rett til et trygt skolemiljø.

NAFO

Er positiv til forslagene, og vi har følgende kommentarer:

Om arbeidet for å fremme et trygt psykososialt skolemiljø.

Utredningen peker på at det finnes flere former for utenforskap og utestengningsmekanismer blant elevene. NAFO ønsker å påpeke at mangfoldet i elevgruppen er stort, og at alle elever skal anerkjennes og møtes ut fra sin egen individuelle forutsetning og kulturelle bakgrunn.

Om det forebyggende arbeidet

I forbindelse med utforming av krav til systematisk HMS-arbeid, støtter NAFO at systematisk og kontinuerlig arbeid er nødvendig for å oppfylle elevens rettigheter.

NAFO vil legge til at skolen må ha en uttalt plan for hva det vil si å arbeide forebyggende knyttet til at alle elever skal oppleve sosial tilhørighet, bli respektert for den de er og at skolekulturen skal være slik at forskjeller anerkjennes som en ressurs. Dette må framgå av HMS-arbeidet og knyttes til arbeid med en gjennomgripende holdning ved skolen.

Om involvering av elevene og foreldrene

NAFO støtter utvalgets syn om at det skolens plikt å sikre at elevene og foreldrene gis den nødvendige informasjonen.

NAFO vil her påpeke at skoleeier må ha plikt til å gi en forståelig informasjon. Det kan for eksempel bety at noen vil ha behov for tolk, andre ganger at det gis informasjon i form av skriv som er oversatt.

Det finnes allerede mange beskrivelser av eksempler på hjem-skolesamarbeid som sterkt involverer minoritetsspråklige foreldre spesielt.

- Hjem-skolesamarbeid. Rapport fra prosjekt 2009-2011, NAFO :
<http://nafo.hioa.no/wp-content/uploads/2013/08/Skole-hjemrapport.pdf>

- Aamodt, S. og Hauge A.M.(2013): Snakk med oss. Gyldendal Akademisk
- Aamodt, S. og Hauge, A.M. (2008): Familielæring og andre modeller innenfor flerkulturelt pedagogisk arbeid. Universitetsforlaget.

Om tydeliggjøring av brukerorganenes oppgaver

Utvalget peker på nødvendigheten av å involvere foreldre i å skape et inkluderende skolemiljø og foreslår at skolemiljøutvalg, elevråd og foreldreråd skal involveres i det systematiske HMS-arbeidet.

I den forbindelse vil NAFO peke på nødvendigheten av at alle instanser får opplæring og forstår hva arbeidet innebærer. Skoleeier har et ansvar for at alle foreldre får mulighet til å bli deltakere i råd og utvalg. Det må også her framgå at informasjon og opplæring må tilpasses ulike grupper.

Om brukerorganene

Brukerorganene i skolen bør gjenspeile elevenes og foreldrenes sammensetning. I tillegg vil vi påpeke at elever og foreldre som ikke kan norsk godt nok, får den lovpålagte opplæringen på et språk de forstår.

Kapittel 16 Styrket håndheving av brudd på kapittel 9a

Utvalget

foreslår at dagens klageordning endres, slik det oppsummeres i kap. 16.3.12

NAFO

støtter ikke utvalgets forslag om at en uavhengig instans, som for eksempel Barneombudet, skal være første klageinstans. Vi mener det vil virke svært uheldig å opprette en klageinstans utenfor fylkesmannen. Fylkesmannen har tilsynsmyndighet og myndighet til å pålegge tiltak overfor enkeltskoler og skoleeiere, og prosessen med å skape positiv utvikling vil gjøres mindre effektiv, dersom fylkesmannens oppgaver fragmenteres på denne måten. NAFO er imidlertid enig i at klager skal ha et lavterskeltilbud, som ikke stiller krav til skriftlighet fra klagerens side, og vi anbefaler at dette tilbudet blir en del av fylkesmannens virksomhet.

Utvalget

er opptatt av et regelverk rundt klageadgangen.

NAFO

Mener at skoleeier og skole skal ha lovpålagt informasjons- og veiledningsplikt overfor foreldre og elever om klageadgangen de har. Det må også framkomme av loven at slik informasjon skal gis på flere språk, for å sikre at klageadgangen kan bli reell også for foreldre og elever, som ikke behersker godt norsk.

Kapittel 17 Skoleeierens styring og støtte

Utvalget

Kommer med 10 ulike forslag som skal styrke og ansvarliggjøre skoleeierne.

NAFO

er enig i at skoleeier har en nøkkelrolle både når det er snakk om å utvikle læringsmiljøet og det psykososiale skolemiljøet, to forhold som hører uløselig sammen. For å kunne bidra til forbedringer ute på skolene må skoleeier ha informasjon om virksomhetene, men det må vurderes om omfattende rapporteringssystemer og mer planarbeid i seg selv bidrar til å forebygge og redusere krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering. Som det sies i kapittel 17.3.4, er en god skoleeier tett på sine skoler. Det innebærer at skoleeier må ha ressurser både til tett og systematisk kommunikasjon og oppfølging av skolene og til å drive utviklingsarbeid ute på skolene.

PP-tjenesten er en del av skoleeiers støttesystem, og NAFO er enig i at dersom PP-tjenesten også arbeider systemisk, langsiktig og bredt med skolens læringsmiljø, vil det være et sentralt tiltak for å forhindre mobbing og uønsket atferd i skolen. Dette må likevel ikke gå på bekostning av arbeidet med elever med særskilte behov.

NAFO vil understreke at det må tydeliggjøres at PP-tjenesten også har et særskilt ansvar for flerspråklige elever. Disse nevnes ikke i kapitlet. Elever som kommer fra krigsområder kan ha traumer, og PP-tjenesten må være i stand til å ta del i arbeidet med disse. PP-tjenesten må i tillegg ha kompetanse til å kartlegge og legge opp tiltak for elever med særskilte behov – også dersom de ikke behersker norsk så godt. En forsterket innsats på disse feltene, kan ha en betydning for det psykososiale skolemiljøet.

Skal innsatsen styrkes, er det et sterkt behov for kompetanseheving som setter PP-tjenesten bedre i stand til å møte utfordringer de må ta tak i i forhold til utsatte grupper blant de flerspråklige elevene. NAFO driver kompetanseheving på flere av områdene, og det er sterkt etterspurt av PP-tjenesten.

NAFO sier seg fullt ut enig i at det må være et krav at PP-tjenesten skal ha en permanent organiseringsform og at det i det må ligge en forutsetning om en viss kontinuitet i personalet og organisering. NAFO støtter også forslaget om å styrke PP-tjenesten. I forlengelse av dette vil NAFO støtte forslaget om at den sosialpedagogiske ressursen i skolene styrkes.

Kapittel 18 Styrket samarbeid med andre - et bedre støttesystem

Utvalget

har et hovedbudskap i dette kapitlet som peker på at ressursene kompetansen til det statlige støttesystemet som veilederkorpsene, de nasjonale sentrene, Senter for IKT i utdanningen og Statped besitter, kan videreutvikles til å bli et kraftfullt og effektivt støttesystem.

NAFO

er enig i dette, og vi kan langt på vei være enig i at samarbeidet mellom disse statlige instansene kan bli bedre, selv om NAFO har følt en merkbar bedring både i samarbeidet med de andre nasjonale sentrene og i samarbeidet med universitets- og høgskolesektoren.

Utvalget

foreslår at en arbeidsgruppe bør utrede hvordan dagens system kan bli et mer relevant, likeverdig og faglig helhetlig støttesystem for alle skoler og skoleeiere.

NAFO

understreker at et statlig og godt koordinert støttesystem for alle skoler og skoleeiere dreier seg om kontaktflater og samarbeidsarenaer i forhold til skoleeiere og kompetansenettverk for skolens personale. Vi mener at hovedproblemet i dagens system ikke er kompetansen ved de

ulike sentrene i seg selv, men det er mange statlige støtte-institusjoner som ikke har et direkte samarbeid med praksisfeltet – og dermed blir det å spre kompetanse nedprioritert. Digitale hjelpemidler og nettsteder er en god måte å spre kompetanse på – men det er ikke tilstrekkelig i forhold til å opparbeide seg kompetanse for å motarbeide krenkelser, trakassering mobbing og diskriminering. Dette krever dialog og refleksjon i direkte kontakt med andre mennesker.

Utvalget

peker på nødvendigheten av en klarere ansvars- og oppgavefordeling mellom skolene, skolehelsetjenesten, BUP, barnevern og politi.

NAFO

er enig, men vi vil også peke på nødvendigheten av et nært samarbeid mellom kommuner og fylkeskommuner, spesielt når det gjelder å opprette opplæringstilbud som er relevante og givende for nyankomne minoritetsspråklige ungdommer i 15-18-årsalderen.

Utvalget

går inn for økte økonomiske ressurser for å styrke skolehelsetjenesten.

NAFO

støtter dette. Vi vil også peke på at det er et stort kompetansebehov innenfor skolehelsetjenesten i forhold til flyktningerrelaterte og migrasjonsrelaterte psykiske belastninger, som i høyeste grad kan ha betydning for hvordan elever med slike plager kan bli mer utsatte enn andre for mobbing og trakassering.

Utvalget

anbefaler et krav til alle kommuner om å utarbeide handlingsplaner

NAFO

er tvilende til at et slikt påbud vil virke spesielt preventivt. Vi anbefaler heller at tid og krefter i kommunene brukes for å utvikle skolene i en riktig retning, styrke det konkrete arbeidet mot diskriminering og mobbing der hvor barna og de unge faktisk befinner seg.

Utvalget

fremmer to forslag om frivillige organisasjoner.

NAFO

støtter disse forslagene.

Kapittel 19 Å styrke kompetansen

Utvalget

foreslår å innarbeide krav til kunnskap om regelverket knyttet til elevenes psykososiale skolemiljø i både grunnskolelærerutdanningene og i lektorutdanningen 8-13. De foreslår også at kompetanse i hvordan lærerne skal forebygge og håndtere digital mobbing må tydeliggjøres i alle lærerutdanningene.

NAFO

vil innvende at utvalgets forslag er for snevert. Det er selvsagt viktig at lærerne blir kjent med lov- og regelverk rundt elevenes psykososiale skolemiljø gjennom utdanningen sin, og det er viktig at de opparbeider kompetanse i å håndtere digital mobbing. Men for å kunne bidra til et trygt og godt psykososialt skolemiljø, må alle lærerutdanningene stille krav til håndtering av alle typer trakassering som kan foregå i et skolemiljø. Ikke minst må det i lærerutdanningene vies stor oppmerksomhet på hvordan lærere selv skal unngå å virke trakasserende på ulike grupper av elever i en skolehverdag preget av stort mangfold. Dette perspektivet må innarbeides konkret i planverket for alle lærerutdanningene, og det må være et tungtveiende kriterium i skikkethetsvurderingen av studentene.

Utvalget

foreslår at skolebasert kompetanseutvikling bør prioriteres i framtidige etter- og videreutdanningsprogrammer, og at utarbeiding av programmer som skal gi lærere kompetanse i å håndtere krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering må ha høy prioritet.

NAFO

støtter dette. Det ligger i senterets mandat å arbeide for en inkluderende, antirasistisk skole. Det er viktig at mangfoldsperspektivet, som ligger i NAFOs mandat, blir en grunnpilar i programmene som skal gi lærerne kompetanse i å håndtere krenkelser, mobbing trakassering og diskriminering.

Utvalget

foreslår at den statlig initierte rektorutdanningen videreføres, og at kjennskap til regelverket og kunnskap om tryggere skolemiljø tydeliggjøres i utdanningen.

NAFO

støtter forslaget. Refleksjon over og innsikt i effekten av egen praksis i et diskrimineringsperspektiv, må stå sentralt i rektorutdanningen.

Utvalget

foreslår at det etableres et nasjonalt opplæringsprogram i psykososialt skolemiljø for alle skoleledere.

NAFO

støtter forslaget, og vi framhever sterkt behovet for at skoleledere får kompetanse i å vurdere om egen praksis og skolesystemet i seg selv medfører diskriminering av elevgrupper eller enkeltelever.

Kapittel 20 Forskning

Utvalget

trekker fram noen områder de mener det er behov for mer forskning på, og at statlige tiltak som innføres for å bedre det psykososiale skolemiljøet, skal evalueres i større grad enn det gjøres i dag.

NAFO

er enig i at kunnskapsgrunnlaget som gjelder krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering bør utvides gjennom forskning. Ikke minst er vi enige i at det er «behov for

mer forskning på krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering av elever som tilhører minoritetsgrupper og hvilke tiltak som trengs for å komme dette til livs» pkt 20.2.5, side 355.

Vi er imidlertid uenige med utvalgets anførsler i kapittel 20.2.1 at det foreligger lite kunnskap om hvordan et godt foreldresamarbeid kan etableres i praksis, særlig med tanke på å involvere alle foreldre og få til gode relasjoner tidlig i skoleløpet. Vi mener dette ikke gjelder for vårt felt. Det foreligger kunnskapsgrunnlag som gjelder samarbeid med foreldre fra språklige minoriteter. NAFO har hatt prosjekter som del av strategiplanen *Likeverdig opplæring i praksis*, der det i ettertid er rapportert: http://nafo.hioa.no/wp-content/uploads/2013/10/NAFO_Sluttrapport_nett1.pdf i tillegg til de henvisningene vi har gjort foran under vårt svar til kapittel 15.

Utvalget

mener at den Elevundersøkelsen som gjennomføres høsten 2015, bør stille obligatoriske spørsmål i videregående opplæring for å kunne gi informasjon om krenkelser og trakassering knyttet til de lovfestede diskrimineringsgrunnlagene. Utvalget mener også at det bør være mulig fra samme tidspunkt å få på plass en bakgrunnsvariabel som sier noe om elevens etnisitet.

NAFO

er enig i at Elevundersøkelsen kan inneholde spørsmål i videregående opplæring som kan gi informasjon om krenkelser og trakassering knyttet til de lovfestede diskrimineringsgrunnlagene. Å svare på et eventuelt diskrimineringsgrunnlag må være frivillig.

Vi ser det imidlertid som svært problematisk å få på plass en bakgrunnsvariabel som sier noe om etnisitet, da det er svært omdiskutert hvilke kriterier som skal ligge til grunn for definisjonen av dette begrepet. Hvordan defineres etnisk norsk? Hva med for eksempel våre nasjonale minoriteter? Thomas Hylland Eriksen skriver «Det er ikke mulig å gi en objektiv definisjon av hva som skal til for å skape en etnisk grense, det vil si en grense som skaper solidaritet og gruppefølelse innad, og utelukkelse utad.» (Eriksen 2011): <http://www.hlsenteret.no/kunnskapsbasen/livssyn/etnisitet/etnisitet.html>. NAFO er imot å bruke en så upresis betegnelse som bakgrunnsvariabel i Elevundersøkelsen.

I tillegg vil spørsmål om etnisitet kunne oppfattes negativt og stigmatiserende av grupper som ikke tilhører majoriteten i Norge. Noen elever kan for eksempel være usikre på hva de skal svare. På samme måte kan det å huke av for en eventuell funksjonshemming også oppleves problematisk.

Utvalget

skriver i 13.2.3.1 at «det er en risiko for at intensjonen om å hjelpe en gruppe kan føre til at gruppen stigmatiseres ytterligere. Derfor bør søkelyset være rettet mot flertallsnormene som skaper og opprettholder ekskludering, ikke nødvendigvis mot den som ekskluderes».

NAFO

mener at en bakgrunnsvariabel om etnisitet i Elevundersøkelsen retter søkelyset mot den som ekskluderes og vil kunne bidra til at gruppen stigmatiseres ytterligere. Å oppgi andre morsmål enn norsk språk, familiens tid i innvandringslandet, opprinnelsesland og religiøs tilhørighet/ikke tilhørighet er trolig mindre problematisk.

Kapittel 21 Inkluderende skolemiljø – en ny statlig satsing

Utvalget

presenterer en skisse av ny statlig satsing: Inkluderende skole 2016-2023. Satsingen skal omfatte alle nivåer i grunnopplæringen.

NAFO

deler perspektivene her og mener feltet må styrkes, gjerne gjennom en gjennomgripende satsing.

Vi merker oss at det foreslåes å utarbeide et rammeverk for et trygt og inkluderende psykososialt skolemiljø uten krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering, og at Læringsmiljøsenderet får dette ansvaret. Vi mener at også NAFO kan bidra og burde involveres i større grad enn det blir skissert i denne NOU-en. Som et kompetansesenter nettopp for flerkulturell opplæring, må vi kunne være viktige bidragsytere inn i et stortilt prosjekt – ala Ungdomstrinns-satsingen. Dette er ikke minst fordi det framheves at en: «Forholdsmessig høy forekomst av krenkelser/mobbing mv. knyttet til diskrimineringsgrunnlag kan tale for at det er behov for særskilte tiltak her». Disse vil vi gjerne bidra i utformingen av.

I denne sammenhengen mener vi at den rollen NAFO tilskrives (side 372), i framstillingen av «de andre» sentrene, altså ikke Læringsmiljøsenderet og senter for IKT i utdanningen, er upresis og ikke korrekt. Som Læringsmiljøsenderet jobber også vi bredt for å få et bilde av konteksten rundt enkeltelevne og samvirke mellom systemer. Vi retter oppmerksomheten mot alle trinn og nivåer i utdanningen. Vi ser det også som sentralt at en skal ha en *hel-skoletilnærming* der hele skolen må aktiveres for styrke den flerkulturelle kompetansen og endre sin strukturelle diskriminering og tenkning, der det er behov for det. Tankesettet rundt elevene bør endres fra å se på elevene som *vanskelige* eller *ikke flinke*, til å forstå den livssituasjonen de er i, og hva som kan regnes som en typisk utvikling av språklige og faglige ferdigheter. En bør altså gjøre noe for å gi alle lærerne flerkulturell kompetanse.

NAFO er et nasjonalt senter, ikke et distriktssenter, jf NAFOs nettverk og strategi for spredning av kompetanse. Vi er ikke fagspesialister, men faglige generalister som arbeider både med kunnskap knyttet til historie og samfunnsfag, språk- og språkutvikling, og verdi- og holdningsmessige pedagogiske arbeid i skole og barnehage. Det handler ikke alene om «kompetanse i andrespråkspedagogikk». Tematisk dekker vårt felt som nevnt også kunnskap knyttet til rasisme, mobbing og trakassering – og pedagogiske tiltak som antirasistiske tiltak i klasserommet.

Når det gjelder rammeverket vil vi også nevne at NAFO raskt kan bli satt på sidelinjen, om vi ikke uttrykkelig blir nevnt i premissene. Våre perspektiver kom stort sett ikke inn i rammeverket i Ungdomstrinns-satsingen. Lesing i et flerspråklig perspektiv kom ikke inn i rammeverket for programmet Ungdomstrinn i utvikling. Antirasistiske tiltak og diskriminering, kunnskap og tiltak knyttet til traumer og flukt, kom ikke inn i rammeverket for klasseledelse. Det eneste stedet et flerkulturelt perspektivet kom inn i en viss grad, var for skriving.

Utvalget

Har spesielle forslag om PPT i kapittel 21.7.2 Skolebasert kompetanseutvikling på side 370.

NAFO

har kommentarer til utvalgets forslag om endring av PPTs mandat og at dette flyttes til et annet kapittel i opplæringslova. Vi støtter forslaget om at PP-tjenestens systemrettede arbeid utvides til læringsutbyttet og læringsmiljøet for alle elever – ikke bare for elever med særskilte behov.

Det er viktig at skolen og nettverket rundt er med på å sikre gode muligheter for læring nettopp for gruppen elever fra språklige minoriteter. Deres utgangspunkt gjør mange av disse elevene spesielt sårbare for mobbing i skolehverdagen og diskriminering. Forebygging ut fra implementering av rettigheter knyttet til lovverket bør sikres, for å motvirke systematisk diskriminering..

Det er helt nødvendig at utdanningssektoren og hjelpeapparatet har kompetanse knyttet til flerspråklig utvikling og pedagogiske tiltak innrettet for å sikre en god og dermed effektiv språk- og fagutvikling. For å bidra til inkludering av og motivering hos elevgruppa, er det også viktig å kunne kartlegge og vurdere elevenes språklige og faglige utvikling med kompetanse som gjelder både typisk og avvikende flerspråklige utvikling. PPTs kjennskap til inkluderings- og holdningsarbeid som antirasistisk arbeid og tilsvarende arbeid for mangfold i utdanningen, vil også kunne bidra i et inkluderingsarbeid.

NAFO tror ikke det er hensiktsmessig for elever fra språklige minoriteter at PPTs mandat og forpliktelser blir overført fra kap §5.6 til kap 13. I NOU 2010:7 Mangfold og mestring ble det anbefalt større statlig styring for den delen av utdanningen som gjelder elever fra språklige minoriteter. Kommunene i Norge har og har hatt ansvaret for implementeringen av rettighetene knyttet til §§ 2.8 og 3.12. Deres praksis er svært forskjellig og vi vil peke på at elevenes behov for språk – og erfaringstilpasset opplæring enda lettere kan bli nedprioritert og usynliggjort. Derfor mener NAFO at utvalgets råd om at skoleeiere og enkeltskoler pålegges kompetanseheving i større utstrekning enn i dag, er et godt råd.